

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Prisrčno partizansko slavlje na Planini

Na Planini pri Sevnici je bilo doslej že veliko slovesnosti, vendar tako veličastnega slavlja, kot je bilo v nedeljo, 16. avgusta, ob 20-letnici ustanovitve Kozjanskega odreda, Planina ne pomni. Blizu 10.000 udeležencev je prišlo z vsega Kozjanskega, Posavja in drugih krajev ter tu skupno s preživelimi borci Kozjanskega odreda in drugih partizanskih enot, ki so se v letih 1941–1945 borile na Kozjanskem, proslavilo jubilejno obletnico. Mnogi so prispeli na Planino že na predvečer velikega srečanja.

Glavna slavnost se je začela popoldne ob 10. uri, ko so na slavnostni prostor prikorakali preživeli borci Kozjanskega odreda na čelu s prvimi komandan-

tom Marjanom Jerinom, ki je kmalu nato predal raport članu Zveznega izvršnega sveta dr. Jožetu Brileju. Pevci, recitatorji in godbeniki so nato z umetniškim programom oživili spomine na ljudsko revolucijo in zmago. Močno je donela pesem »Le naprej, odred kozjanski...«

Udeleženci proslave so na Planini prisrčno pozdravili člana ZIS in domačina dr. Jožeta Brileja, prvega komandanta kozjanskega odreda Marjana Jerina, sekretarja IS SRS Boga Gorjana, člana IS SRS in ljudskega poslanca za to območje Rika Jermana, generalmajorja Jaka Rojška, komandanta celjske garnizije, bivše komandante in sekretarje s Kozjanskega, številne borce ter predstavnike političnih in oblastnih forumov in celjskega okraja in občin.

Prvi je na slavlju spregovoril predsednik občinske skupščine

Šentjur pri Celju Peter Hlastec. Še posebej je v svojem govoru orisal razmere na Kozjanskem pred vstajo in delež ljudstva teh krajev v narodnoosvobodilni borbi skozi vsa štiri leta. Na področju Kozjanskega so med prvimi začeli oborožene akcije proti sovražniku I. celjska četa, I. štajerski bataljon, pa brežiška četa, kozjanska četa in slednjič kozjanski odred. Tu so prav tako delovali nekateri politični forumi za Štajersko. Toda, za razmah partizanstva so se na Kozjanskem široko odprla vrata šele s prihodom 14. udarne divizije na Štajersko. Dne 27. aprila 1944. je bila na Planini formirana močna partizanska enota Kozjanski odred, ki je kmalu po ustanovitvi doživel močne spopade s sovražnikom. Ze 17. avgusta istega leta je bila osvobodjena Planina, potem še Jurklošter, Kozje in drugi kraji.

Na proslavi obletnice ustanovitve Kozjanskega odreda je govoril tudi dr. Jože Brilej. Najprej je orisal zgodovinski pomen odločilnih trenutkov leta 1941, ko se je slovenski narod odločno upri premočnemu okupatorju. Tedaj je bila absolutna večina ljudstva na Kozjanskem in Posavju odločno na strani partizanskega boja ter bila tudi pripravljena z vsemi silami pomagati. Zato je Planina tudi postala središče partizanstva. Vendar se je moral narod teh krajev boriti pod izredno težkimi pogoji. Kraji so bili revni, fašistični teror pa strahovit. Na stotine domačij je bilo požganih, mnoge družine izseljene, pod krogami zasluževalcev je padlo na desetine talcev. Vse to ljudstva na Kozjanskem ni strlo.

Tovariš Brilej je poudaril izreden pomen velikega partizanskega srečanja na Planini, da tako tudi mladina spozna velike dogodke iz slavne preteklosti svojega naroda. Nadalje je govoril še o povejnih gospodarski rasti in nedavnih ukrepih ZIS na področju gospodarstva sploh, a še posebej v kmetijstvu, ki naj bi v novih pogojih kot panoga hitreje napredovala.

Dejal je še: — Na Kozjanskem po vojni nismo gradili tovarn. Zato pa so mnogi iz teh krajev dobili delo v drugih središčih kot so Celje, Ljubljana, Jesenice, Velenje. Na desetine avtobusov odvažajo s kozjanskih krajev delavce na delo in domov. Razdalje torej niso nepremostljive. Seveda pa bo potrebno še razmisliti, kako bi prebivalcem Kozjanskega olajšali življenje.

Pred slavljem na Planini, kjer je bilo vse zelo dobro organizirano, so mladinci iz odreda predvojaške vzgoje pod vodstvom starejših improvizirali napad na Planino. Na Planini so odprli tudi zgodovinsko razstavo in na predvečer uprizorili »Veroniko Desenjsko«. Slavlje jubileja kozjanskega odreda je bilo zares veličastno.

F. K

V Gornjem gradu se pripravljajo na praznovanje

Prebivalci Zgornje Savinjske doline bodo 12. in 13. septembra praznovali dvajsetletnico prve osvoboditve svojih krajev. Proslava bo v Gornjem gradu in bo imela republiški značaj, saj bodo sodelovali celjski, mariborski in delno tudi ljubljanski okraj.

Po ukazu štaba IV. operativne cone so njene enote v dneh med 30. julijem in 1. avgustom napadle nemške postojanke v Ljubnem ob Savinji, Lučah in Gornjem gradu ter jih uničile. S tem je bila dolina svobodna. Za okupatorja je imela precejšen pomen v političnem in vojaškem oziru, toda partizani so jo kljub temu uspeli precej časa obraniti pred sovražnimi napadi in tako obdržati osvobodjeno ozemlje, prvo na Štajerskem. Razen tega je bila dolina važna tudi za zvezo s koroškimi partizani.

Začetek proslave bo v soboto, 12. septembra, ko bodo odkrili spomeniško urejeno skupno grobišče padlih borcev s spomenikom 149 padlim v okolici Gor-

Leta 1944: Partizani v osvobojenem Ljubnem

nega gradu, ki so padli v sovražni ofenzivi pozimi 1944. na 1945. Zvečer bo akademija, ki jo bo

priredilo delavsko prosvetno društvo »Zarja« iz Trbovelj. Prireditelj bo na prostem. Zvečer bodo na hribih zagoreli kresovi in ognjemeti. Tudi taborniki iz Celja pripravljajo svoj program. Muzej revolucije iz Celja pa bo v združenem domu priredil razstavo fotografij in dokumentov iz NOB.

V nedeljo, 13. septembra, bodo zastopniki »Zarje« iz Trbovelj odkrili na poslopu, kjer je bil sedež kulturniške ekipe IV. operativne cone v Gornjem gradu, spominsko ploščo. Ob desetih popoldne bo veliko politično zborovanje. Nastopili bodo združeni pevski zbori iz mozirske občine ter pevski zbor »Zarja« z borbenimi pesmimi. Na slavnostnem prostoru se bodo zbrali tudi preživeli borci IV. operativne cone, po svečanosti pa bo prosta zabava.

RUDI ZAGER

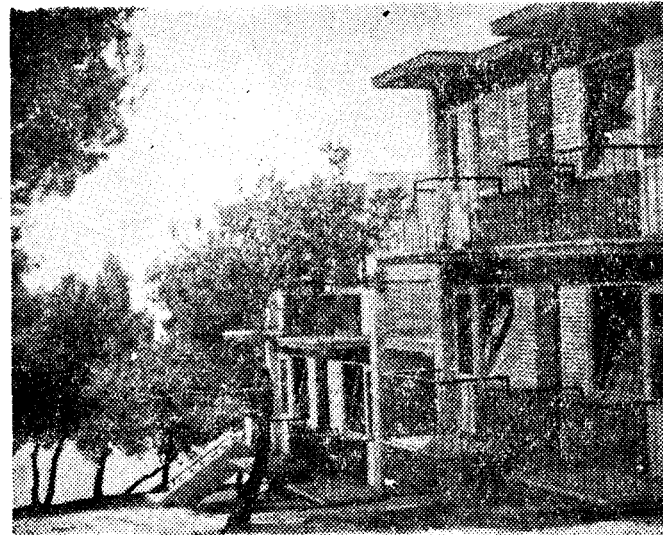
Banjole vas vabijo

Zveza združenj borcev NOV Slovenije okraja Ljubljana ima v Banjolah pri Puli počitniški dom. Za letovanje v času od 1. do 10., 11. do 20. in 21. do 30. septembra ima na razpolago še nekaj prostih sob z udobnimi ležišči v weekend hišicah, lesenih montažnih hišicah in v zidanih objektih. Dom želi v izredno lepi legi v zalivu pri Banjolah. Poleg doma se nahaja lepa plaža, obdana z borovim gozdičkom.

Cena oskrbnega dne znaša do 15. septembra 650 do 1000 dinarjev, od 16. septembra dalje pa 500 do 850 dinarjev. Hrana je zelo dobra — domača, poleg tega pa nudijo gostom tudi razne pijače po zmernih cenah.

Prosimo vse organizacije Združenja borcev NOV, da zainteresirajo svoje člane za letovanje v mesecu septembru, zlasti za drugo in tretjo izmeno, saj je za starejše ljudi to najlepši čas za odmor ob morju.

Prijave sporočite do 30. septembra, vsekakor pa 10 dni pred nastopom letovanja.

Počitniške hišice v Banjolah

Palmiro Togliatti

V Jalti na Krimu, kamor je prišel na zdravljenje in oddih, je dne 21. avgusta ob 13.20. uri umrl sekretar Komunistične partije Italije, tovariš Palmiro Togliatti.

Rodil se je leta 1893 v Genovi, velikem pristanišču in delavskem središču ob Ligurskem morju. V Torinu je končal pravno fakulteto. Pridružil se je delavskemu gibanju in bil med ustanovitelji KP Italije po ločitvi od socialistov. Sodeloval je z Antoniom Gramsciem. Že na drugem kongresu KP Italije v Rimu, leta 1922, je postal član CK, kmalu nato pa tudi član politbiroja. Izdal je tudi prvi italijanski komunistični list »Il comunista« v Milano. Po Gramscijevi aretaciji in obsodbi je leta 1926 postal Togliatti generalni sekretar KP Italije in ostal do svoje smrti. Za časa fašistične diktature je emigriral v Francijo in nato v Belgijo. Sodeloval je v organiziranju pomoči španskim republikancem. Na VII. kongresu Kominterne leta 1935 se je zavzemal za ustanovitev ljudske fronte, množičnega protifašističnega gibanja. Kmalu nato je postal sekretar Kominterne. Leta 1941 je odpotoval v SZ, kjer je bil do leta 1944, ko se je vrnil v Italijo.

V času, ko je vodil KP Italije Palmiro Togliatti, je ta postal množična; zdaj šteje nad 2 milijona članov, na volitvah pa je dobila 26 odstotkov glasov. Truplo pokojnega sekretarja se je delavskemu gibanju in bil med ustanovitelji KP Italije so s posebnim letalom prepeljali prek Romunije in Jugoslavije v Rim, pogreb bo pa v Rimu v torek, 25. avgusta. »V svoji dolgoletni plodni in revolucionarni aktivnosti je Togliatti povezal svojo dejavnost z revolucionarnim naukom Marxa, Engelsa in Lenina, in velikimi ideali oktobrške revolucije, pripadal je plejadi velikih borcev delavskega razreda, ki so vse svoje življenje posvetili boju za uresničitev pravic delovnega ljudstva, zboljšanje materialnega položaja delavskega razreda, borbi proti fašizmu in kapitalizmu, za uveljavitev idej socializma...« je med drugim izjavil predsednik SFRJ Tito ob smrti Togliattija.

Podpora našim odškodninskim zahtevam

Predsedstvo Združenja preganjanih po nacističnem režimu (VVN) v ZR Nemčiji je imelo 6. avgusta letos sestanek v Frankfurtu. V svojem informativnem biltenu je objavilo svoje stališče do neizvršenih obveznosti ZR Nemčije nasproti Jugoslaviji glede odškodnine žrtvam nacistične in reparacij, ki jih je ZR Nemčija dolžna izplačati Jugoslaviji.

V popolnem soglasju s stališčem Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije zahteva predsedstvo VVN revizijo sedanjega stališča vlade ZR Nemčije in čim hitrejšo obnovo razgovorov, je rečeno v sporočilu, kjer je med drugim navedeno tudi tole: Po 4 oddelku Potsdamskega sporazuma je vlada ZR Nemčije dolžna izplačati reparacije osemnajstim deželam: ZDA, Veliki Britaniji, Franciji, Belgiji, Holandiji, Danski, Norveški, Luxemburgu, Češkoslovaški, Albaniji, Grčiji, Kanadi, Indiji, Novi Zelandiji, Avstraliji, Egiptu, Južnoafriški uniji in Jugoslaviji (podčrtano v sporočilu VVN).

VVN podpira tudi sklepe Svetovne federacije bivših borcev, ki je leta 1964 zahtevala od vseh vlad, da urgirajo izplačilo odškodnine Jugoslaviji od vlade ZR Nemčije.

OBČANOVA BELEŽNICA

Občan iz sosese, sicer dober znanec, mi je predčerašnjim pravil »dogodivščino«, ki vsekakor zasluži mesto v tem našem okvirčku. Takole je pričel: — Zadnjič sem se kopal in nekako nepredvideno mi je voda malce preveč globoko zalila ušesa; tako je menda malce vode, kakaj kapljica ali dve, zašla tudi v srednje uho. No, tega sprva sploh nisem niti občutil. Bolj ko se je bližal večer, bolj me je začelo boleti. Boletine so postajale iz ure v uro močnejše, tako se že skoraj ni dalo zdržati... Kaj sem hotel? K zdravniku, seveda! Tu pa se prične šele prava golgota... Znanca je pot zanesla najprej na polikliniko, kjer so rekli, da takih posegov ne opravljajo zvečer (bilo je okoli dvaindvajsetih), naj pride jutri, ko bo redna ordinacija ob osmih zjutraj. — Toda, mene boli. Ne morem zdržati! — je tarnal znanec in skušal nekaj doseči. — Zaman. — Pojdite na kliniko, morebiti vam bodo tam lahko pomagali! — to mu dejali, nato je odšel.

Na kliniki — podoben položaj. Ambulanta začne obratovati šele zjutraj. — Pridite zjutraj! Zal, zdaj ne moremo ničesar ukreniti... sicer pa vam bo pomagal dežurni zdravnik... Trnjeva pot se je nadaljevala, boletine pa so stopnjevale... V zdravstvenem domu v središču mesta so mu povedali, da zdravnik trenutno ni, da pa tudi sploh ne verjamejo, da bi mu lahko pomagal. Po neprilaznem sprejemu se je znanec odpravil dalje. V drugi zdravstveni dom. Sosednji pravzaprav. Tam tudi ni našel dežurnega zdravnika. Toda, ko je malce počakal, ga je dočakal. Prijazni zdravnik ga je takoj sprejel in pregledal. Ugotovil je, da je to pravzaprav zelo preprost poseg, vendar... — Tovariš, nič ne bo. Ne morem vam pomagati! — je dejal, in hudo mu je bilo, ker ni mogel ukrepati. — Toda mene boli... — je tarnal znanec.

Ponoči — le injekcija?

— Verjamem, da vas boli. A kaj hočem! Ne morem do Instrumentov. Zakenjeni so. Dežurni zdravnik vam lahko samo toliko pomaga, da vam da kak aspirin ali pa injekcijo. To je vse, s čimer lahko pomagam ponoči... V vsem zdravstvenem domu je odprta le tafa moja sobica, kjer dežuram. Drugo je vse zaklenjeno... Oprostite, je pač tako... Znanca je vso noč bolelo uho. Cedalje huje. Saj veste, kako je, če te ponoči začne kaj boleti in ko veš, da pravzaprav ni pomoči. Zdi se ti, da boli še huje. In tako je bilo tudi z mojim znancom... Nekaj pa mojemu znancu kljub bolečinam in tarnanju nikakor ni bilo (in mi še danes ni) jasno: — Ali je res mogoče, da ponoči, če te kaj boli in trpinči, ne moreš dobiti druge pomoči, kot aspirin ali injekcijo? — Ali si je res treba zlomiti nogo, hrbtenico, roko ali kaj podobnega, da si lahko obetaš zdravniško pomoč? Kajti, kot kaže, ponoči so delotvorni le na nezdolnih oddelkih... — Ali je res komercialnost naše zdravstvene službe odšla tako daleč, da je postal njen smoter — pomagati človeku v težavah in bolečinah — že malce zamegljen? — Ali res ni mogoče tega spremeniti, ko pa vendar vemo, da je naša zdravstvena služba iz dneva v dan modernejša, sodobnejša in sposobnejša pomagati ob še tako težavnih primerih? — Kaže, da tu neki včak škripajo. Menda ga ni tako težko odkriti! — In če je zarjavel — tudi ne namazati... IZTOK AUSEC

Ob 50-letnici prve svetovne vojne in Cerske bitke

(Nadaljevanje in konec)

Ta grozodejstva so la dokaz divjaštva in nekulture tistih, ki so govorili, da prinašajo kulturo na Balkan. Z grozo je svet strmel takrat nad slikami in poročili, ki so jih poslali iz Srbije Švicar dr. Reiss, francoski novinar Henry Barbu in ruski slikar Černov. Toda vsa ta grozodejstva Srbov v obrambi domovine niso zadržala, dokler niso sovražnika popolnoma izgnali iz svojega ozemlja; 12 dni nato, odkar so se začele vojne operacije, ni bilo nobenega Avstrijca več na srbskih tleh. Avstrijska vojska je bila popolnoma poražena in se je morala umakniti na levi breg Drine in Save. Razumljivo je, da zmaga brez velikih žrtev ni bila dobljena. Srbi so izgubili 240 oficirjev in 15.200 vojakov, toda na avstrijski strani je padlo okrog 30.000 mož, razen tega so Srbi ujeli okrog 4500 vojakov, zaplenili so veliko število topov, mnogo orožja, municije, vozov, konj in celo en zrakoplov.

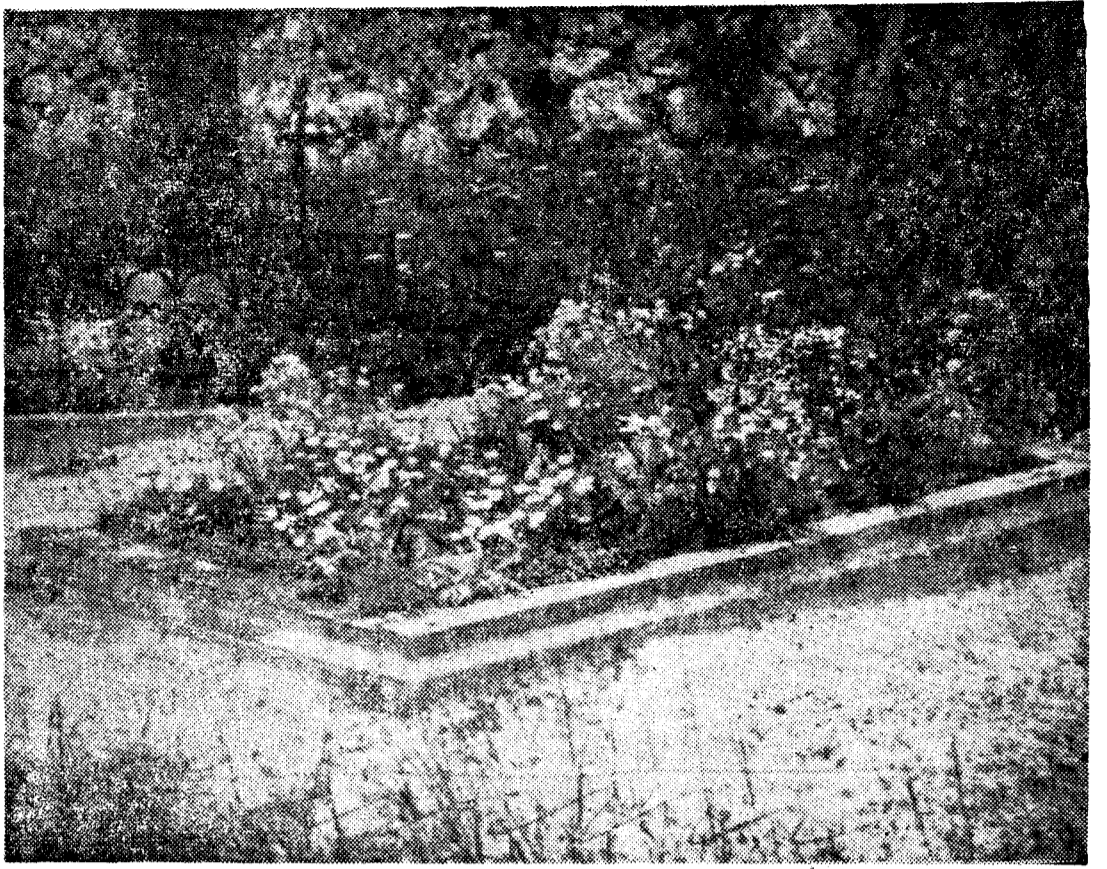
Cerska bitka je pomenila poraz tistih avstro-ogrskih vodilnih krogov, ki so mislili, da bodo s Srbijo vojaško in politično hitro obračunali, pa so se zmotili, kajti cerska bitka je pokazala, da s srbskim obračunom ne bo šlo tako lahko. Zmaga v cerski bitki je bila prva zmaga Srbije v prvi svetovni vojni, ki je prinesla Srbiji ne samo materialni, ampak tudi velik moralni uspeh. Srbska zmaga je odmevala med četami zaveznikov in je dokazala, da se zavezniki lahko zanesejo na hrabro srbsko vojsko, v kateri pa so se že takrat borili tudi Slovenci kot vojni dobrovoljci za osvoboditev in združitev naših narodov. To so bili tisti Slovenci, ki so spoznali, da se slovensko narodno in jugoslovansko vprašanje v avstro-ogrski monarhiji rešiti ne da, temveč je to vprašanje mogoče rešiti samo

izven avstrijskega okvira z bojem proti Avstriji, da je treba Avstro-Ogrsko razbiti, če hočejo biti Jugoslavi svobodni in združeni v lastni državi. Za ta cilj so bili pripravljeni doprinesiti najtežje žrtve, tudi za ceno lastnega življenja. Tako je padel v prvih bojih proti avstro-madžarskemu in germanskemu imperializmu na Adi Ciganliji bančni uradnik, doma iz Škofje Loke Viktor Deisinger, v cerski bitki je padel Avgust Jenko, mediciner, voditelj »Preporoda« in ideolog jugoslovanskega revolucionarnega nacionalizma pri Slovencih, odklonil je svobodo, ki ni priporočljiva s krvjo. Svojo vero v zmago jugoslovanske ideje je potrdil z lastno krvjo in s svojo smrtjo. V cerski bitki je bil ranjen Vladislav Fabjančič.

Na postojankah, ki so bile v neposredni zvezi s cersko bitko, so sodelovali v bojih proti avstro-ogrskim zatiralcem: Ivan Gosar iz Škofje Loke, Višimir Jelenc iz Senčurja pri Kranju, Josip Jeras iz Ljubljane, Jurij Jerin iz Zagorja, Ernest Krulej iz Sevnice, Rado Rožar iz Kranja, Stanko Šorn, Mate Zupanič iz Gribelji pri Črnomlju in mogoče še kdo drug. Vsem tem so se pozneje pridružili še mnogi drugi, ki so se začelo gibanje jugoslovanskih vojnih dobrovoljcev ne samo v Srbiji, temveč tudi v Rusiji, Italiji in Ameriki. Toda naraščanje tega gibanja spada že v drugo obdobje prve svetovne vojne.

POPRAVEK IN POJASNILLO

V zadnji številki »TV-15« je tiskarski škrat zagrešil neljubo napako pri navedbi avtorja članka »Ob 50-letnici druge svetovne vojne in Cerske bitke«. Avtor tega članka, kot je razvidno tudi iz današnjega nadaljevanja, je dr. Ernest Turk, ne pa Katja Špur. Do napake je prišlo po krivdi tiskarne.

Grobišče padlih borcev v Dražgošah

Dražgošam dostojen spomenik

Ni ga skorajda človeka v Sloveniji in še posebno na Gorenjskem, ki ne bi slišal za dražgoško bitko in za junaški boj pečice partizanov proti desetkrat močnejšemu sovražniku. Vsako zimo prirede v počastitev te epopeje naše revolucije že tradicionalno smučarsko tekmovanje »Po poteh partizanske Jelovice«.

Toda če prideš v že zdavnaj obnovljene Dražgoše, ne boš našel razen skromnega spomenika ob cesti nič drugega, kar bi te opozorilo na veličastno borbo in trpljenje domačinov v najhujših dneh naše osvobodilne vojne.

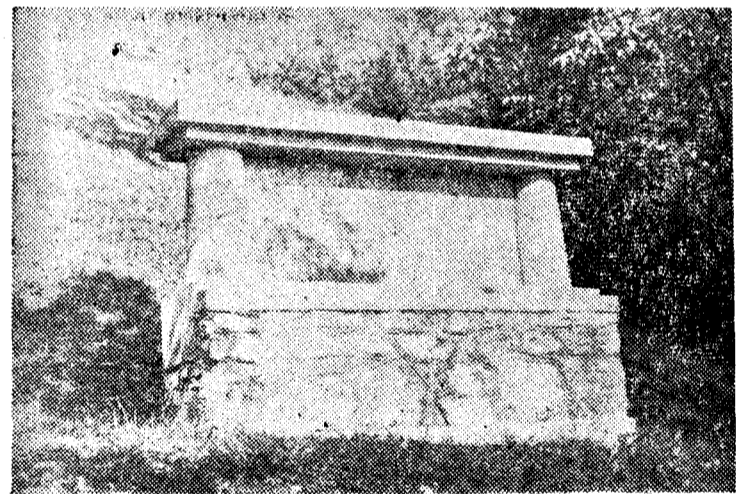
Ko sem ondan blodil po Dražgošah, sem občudoval lepo zgrajene hiše in novo šolo, ki stoji na obronkih Jelovice. Zanimal sem se tudi za spomenik, oziroma obeležje, ki naj bi govorilo o tragičnih zimskih dogodkih 1. 1942. V tem svojem iskanju sem bil zares razočaran. Opazil sem le skromen spomenik osmim padlim partizanom Cankarjevega bataljona in na starem pokopališču skupni grob žrtev nemškega nasilja. Če mi domačini ne bi povedali, da leži tamkaj 41 trupel ljudi, ki so jih Nemci sežgali, potem ko so jih postrelili, ne bi vedel niti tega. Samo cvetje raste na grobu, okrog njega je kamnit okvir, napis pa nobenega. Prav tako nisem v zgornjem delu Dražgoš, ki jim domačini pravijo Jelensče, opazil na hiši, kjer so Nemci pobili in sežgali 20 ljudi, nobene spominske plošče ali kega drugega znamenja. Tudi v vasi sami, kjer je nekoč stal svetni dom in kjer je padlo prav tako precej domačinov, ni nobenega spomenika.

Zdi se mi, da bi morale Dražgoše imeti spomenik s kratkim opisom bitke in nemškega nasilja, ki je bitki sledilo. Plošče bi morale biti tudi na vseh hišah, kjer so Nemci zagrešili zločine in kjer je bil sedež štaba Cankarjevega bataljona. Le tako bi bile Dražgoše res dostojen spomenik. Človek, ki prvič pride sem, bi tako

dobil občutek, da je prišel v zares partizansko vas.

Nehote sem se spomnil Cerknega. Kaj so napravili prebivalci tega kraja za boljše označevanje pomena posameznih hiš in celega kraja! Skoraj na vsaki hiši je spominska plošča. Zamisel je zares posnemanja vredna. Cerkno je en sam muzej in Dražgoše bi bile tudi lahko...

Zdi se mi tudi, da bi to zamisel glede Dražgoš morali čimprej začeti uresničevati. Spomnimo se samo na silen odmev dražgoške bitke v prvih, najhujših mesecih naše osvobodilne vojne, na samozavest, ki jo je partizanska zmaga vdihnila našim ljudem po Sloveniji in po vsem svetu. S pomočjo domačinov bi morda še letos lahko postavili dostojen spomenik, kasneje pa spominska obeležja na hišah. Sami vaščani so namreč pripravljeni pomagati. Čas bi že bil, da to njihovo prizadevanje podpre tudi predsedstvo ZB občine in okraja, pa tudi občinska ljudska skupščina v Škofji Loki. Vlado Rozman

Spomenik osmim padlim borcem Cankarjevega bataljona v Dražgošah

Turistični transportni biro JŽ Ljubljana

razpolaga v septembru t. l. s prostimi mesti za letovanje v ROVINJU in PORTOROŽU

Polni penzionari po znižanih cenah
V Portorožu so zinae hišice s predsobo in lastnim WC, spalnico za 2 osebi in dodatno sobo za tretjo osebo ter verando za sončenje.
Hišice so ločene druga od druge z zelenimi nasadi in lepo speljanimi stezami. Do kopališča samo 10 minut.

Turistično transportni biro daje:

- VSE INFORMACIJE V ZVEZI S POTNIŠKIM IN TOVORNIM PROMETOM
- PREDPRODAJA VSEH VRST KART ZA ŽELEZNIŠKI IN LADSKI PROMET ZA DOMAČE IN INOZEMSKE PROGE
- ORGANIZACIJA IZLETOV S POSEBNIMI VLAKI ALI MOTORNIKI
- REZERVACIJA SEDEŽEV, ODELKOV ALI POSEBNIH VAGONOV V VLAKIH
- POSREDOVANJE POTNIH LISTOV IN TUJIH VIZ
- MENJALNICA TUJIH VALUT
- AKVICIJA BLAGA ZA PREVOZ PO ŽELEZNICI
- INFORMACIJE ZA PRAVILNO UPORABO BLAGOVNIH TARIF
- NAPOTKI O KOMERCIALNIH POPUSTIH PRI PREVOZU PO ŽELEZNICI

NON STOP OD 7.00 DO 20.00.

Pojasnila daje in sprejema prijave:

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO JŽ
LJUBLJANA, Titova 32
Telefoni: 31-851, 31-852 — Telegram: FERTURIST LJUBLJANA

DVA BOLEČA PRIMERA

Večkrat, kadar obiščem kako vas, naletim na primer, ko se starši v NOV padlih borcev pritožujejo nad nizko pokojnino, oziroma invalidnino. Tako včasih dobivajo samo po 1200 dinarjev invalidnine, kar jim je razen dohodka od zemlje edini dohodek. Pri današnjih cenah je tak znesek seveda samo simboličnega pomena.

S tem v zvezi je 9. julija letos na seji zveznega zbora na vprašanje dveh poslancev odgovarjal zvezni sekretar za zdravstvo in socialno politiko Moma Marković. Omenil je, da je bila leta 1946 z zakonom o vojaških vojnih invalidih uveljavljena pravica do družinske invalidnine, ki je bila takrat edina oblika invalidskih prejemkov ter je imela pomen materialne preskrbe.

Od takrat se je mnogo invalidov vključilo v gospodarstvo in so si tako našli sredstva za preživljanje. Ostali pa so stari in za delo nesposobni ljudje, ki jim je ostala pokojnina, oziroma invalidnina edini vir za preživljanje. Zato se je pokazala potreba po diferenciranju družin padlih borcev in umrlih invalidov, da bi se potrebnim dala možnost za preživljanje. Tako je 1. julija 1952 izšla uredba, s katero je določen invalidski dodatek kot posebna oblika invalidskih prejemkov. Počasi se je ta invalidski dodatek povečal in zdaj znaša od 6000 do 12.000 dinarjev, pri starših padlih borcev, ki se sami preživljajo, pa

celo 15.000 dinarjev. Moma Marković je poudaril, da je s tem odlokom družinska invalidnina izgubila sleherni ekonomski pomen in postala samo še simbolični prejemek. Družinska invalidnina je samo pogoj in možnost za uveljavljanje neprimerno važnejših pravic...

Na ta pojasnila sem se spomnil, ko sem pred dnevi obiskal v Zatočini — Zgornjih Lokah 85-letnega Jožeta Skočirja, po domače Dragarja. Dragarjevi so znana partizanska družina, saj so bili od leta 1942 pri partizanih trije sinovi. Dva sta padla, tretji pa je rezervni kapetan in 20-odstotni invalid. Med NOB je bil

Petinosemdesletni Jožef Skočir-Dragar iz Zatočine — Zg. Loke

dvakrat ranjen in še zdaj nosi v ramenu sovražno kroglo. Oče Jožef je s 14-letno hčerko bil doma in je ves čas delal za osvobodilni boj. Nazadnje so ga aretirali. Do kapitulacije Italije je bil v taborišču Cairo Montenote, hčerka pa v zaporu pri jezuitih v Trstu. Po kapitulaciji Italije je znova prišel za delo. Pri njem je bilo zbirališče hrane, obleke in orožja za enote v okolici. Zgodilo se je, da so k njemu naenkrat pripeljali tri vozove hrane in tri goveda. Vse so zložili v kolnico zraven hiše, živino pa privezali za dreve. Nedaleč proč pa so se prav tedaj spopadli partizani in domobranci. Kaj bo, če pridrvo do njihove hiše in najdejo tako veliko zalogo hrane, je pomislil Dragar. Z mrzlično naglico je spravil hrano v šrambo, živino pa v hlev. Vse se je srečno izteklo. Toda ko je zadnji sin odhajal k partizanom, je imel pri hiši samo še teletčka. Zaklali so ga in odnesli s seboj. V hlevu sta ostali samo še dve jagnjeti.

Zdaj je Dragarju hučo, ker ne more več delati. Nosi posledice še iz prve svetovne vojne. Takrat je bil štiri leta vojak, med NOB pa tri leta aktivist. Po dveh padlih sinovih prejema mesečno 2400 dinarjev invalidnine. Potožil mi je, da se ga nihče ne spomni. Želi si večjega razumevanja in malo večje denarne pomoči. Sin, ki je ostal živ, se je zaposlil, ker ne more več delati na polju. Sam je za delo nesposoben, celo hodi lahko samo še s palico. Rad se spominja tistih časov, ko je pomagal skrbeti za prehrano enot v globokih grapah Zadlaza in Čadrag. Danes je mnogo takratnih partizanov v tovarnah in

podjetjih v dolini, le on je ostal doma, sam, onemogel in pozabljen...

V Cerknem živi v hiši pri Monu 72-letna vdova Marija Pagon. Sin Boris ji je padel 4. januarja 1944 v Zireh. Po njem prejema mesečno 1200 dinarjev invalidnine. Na zapuščeni, nekaj nad dva hektarja velikem posestvu obdeluje z najetimi delavci le še kakih 800 kvadratnih metrov njive. Travnike oddaja v košnjo sosedom, ostalo zemljišče pa zarašča grmovje. Letno plačuje okoli 5000 dinarjev davka. Hiša je zaposlena v tovarni »ETA« v Cerknem in komaj preživlja sebe in 13-letno hčer. Tako Mariji Pagon ne preostane drugega, kot da kot dnarica pomaga sosedom pri poljskih delih. Za staro in izčrpano ženo pa je poljsko delo postalo prenaporno. Vendar je treba jesti...

Opisal sem dva primera, ki verjetno nista osamljena. Zato, da bi prizadeti našli v tem mojem pisanju vsaj malo moralne moči. V skrbi za vsakdanje življenje nimajo časa, da bi poiskali odgovorne in jim pojasnili svoje stanje. Če je, kot je poudaril Moma Marković, družinska invalidnina samo pogoj in možnost za uveljavitev pravice do invalidskega dodatka, tedaj tudi za ta dva primera ni ovir, da se kljub zemlji, ki jo imata, to vprašanje uredi na zadovoljiv način.

ANDREJ PAGON-OGAREV.

... KAKO SO SE NEKDAJ BRANILA MESTA?

Vse do pojave strelnega orožja so bili okopi najzanesljivejša obramba mest. Najstarejši okopi so bile navadne lesene ograje-palisade z nasipom ali brez njega, ki jih še dandanes uporabljajo primitivna plemena.

Kasneje pa so mesta ograjevali s kamnitimi ali opečnatimi zidovi (s tako imenovanimi ciklopskimi zidovi), ki so bili visoki navadno kakih deset, včasih pa celo do trideset metrov. To pa zato, da bi braničeve metalne priprave imele večji doseg in da bi zidovi bili višji od napadalčevih oblegovalnih stolpov. Zidovi so bili debeli do 3 metre, v nekaterih primerih pa tudi do 10 metrov.

Na obzidju je bilo dovolj prostora za gibanje in za položaje strelcev, ki jih je pred sovražnikovi strelcemim varoval zaščitni zid z odprtinami-strelnimi linami. Na vsakih 100 ali 200 metrov obzidja so se dvigali trdnjavski stolpi, na katerih so braniči navadno imeli metalne priprave.

Pred obzidjem so največkrat izkopali široke jarke in vanje spustili vodo.

Obzidje pa je bilo zanesljiva zaščita mest ne le v starem veku, temveč tudi kasneje, ko

Ali veste...

so začeli uporabljati artilerijo. Tako npr. je turški veliki vezir Kara Mustafa poleti 1683. leta s 60.000 vojakov enainšestdeset dni oblegal Dunaj, ki ga je s 312 topovi branilo kakih 20.000 mož. Čeprav so Turki neprestano obstreljevali mesto s topovi, na 41 krajih podminalno obzidje in petdesetkrat naskočili mesto, so potem, ko jih je pri Kalenbergu porazila poljska vojska, ki je prihitala na pomoč obleganim Dunajčanom, morali odnehati in se s hudimi izgubami umakniti.

... KDAJ SO ODKRILI SMODNIK?

Menijo, da so Kitajci poznali smodnik že pred našim štetjem, saj je bilo v Mongoliji in na Kitajskem dovolj solitra v naravnem stanju, ki so ga Arabci imenovali kitajski sneg in kitajska sol. V 13. stoletju pa je pridr tudi v Evropo, vendar so ga uporabljali le za izdelavo petard in raket. Neresnična pa je trditev, da je smodnik izumil nemški menih Bertold Schwarz, saj je dokazano, da so ga prvič uporabljali v vojaške namene — za izstreljevanje granat — že leta 1331 pri Čedadu.

Črni smodnik se vžiga pri temperaturi 290 do 320°, iz enega kilograma smodnika pa nastane 280 litrov plina. Dobili so ga z mešanjem solitra, lesnega oglja in žvepila. Soliter vsebuje mnogo kisika, ki se pri gorenju oglja spreminja v ogljikov dioksid. Čim bolj čist je soliter, tem hitreje gori. Oglje, ki ima vlogo goriva, je lahko iz katerekoli vrste lesa, najboljša v te namene pa sta vrba in leska. Žvepilo omogoča hitro vnetljivost, hkrati pa veže soliter in oglje, da pri stiskanju ne razpadeta.

Izdelava črnega smodnika je zelo preprosta. Njegove sestavine mešajo, močijo, mešajo testo, režejo in suše. Je pa zelo nevarno, ker ga lahko že vsaka iskra vžge.

Brezdimni smodnik pa so iznašli in začeli uporabljati šele v drugi polovici 19. stoletja na bazi nitroglicerina. Ker skoraj v vsakem oziru prekorači črni smodnik, ga je izpodrinil že na vseh področjih razen v rudarstvu, pri izdelovanju nekaterih vrst lovskih patronov itd., kjer v manjših količinah še dandanes uporabljajo črni smodnik.

IZ ŽIVLJENJA UKRAJINSKIH PARTIZANOV

Usodna črka »T«

Pri vasi Voronovki smo še precej blizu našega taborišča našli prostor, kjer bi lahko pristajala letala. Travnik je bil prostran, ni pa bil povsem raven. Pilot bi moral biti res izkušen, da bi pristal brez nezgode.

Iz Moskve so nam obljubili, da nam bodo poslali municijo, mi pa smo nameravali poslati v Moskvo važne dokumente, ki smo jih bili zaplenili, in ranjence. Kmalu potem, ko smo Moskvi sporočili koordinate travnika, so nam najavili prihod letala.

Kočetkov je bil naš strokovnjak za letališča. Kresove je razpostavil po vseh pravilih: z nekaterimi je omejil vzletno stezo, druge pa je razporedil v obliki črke »T«. Vse poti

tam, kjer ne bi smel. Pohiteli smo v to smer.

Onstran travnika, le nekaj metrov od potoka, smo opazili letalo, ki se je s kljunom zabilo v tla. Iz njega sta s pi-

ni bilo. Nismo ga smeli prepustiti sovražniku kot vojni plen. Pred tem pa smo z letala sneli mitraljeze in vse drugo, kar je bilo moč odnesti. Šele potem smo pod krila in trup nanesli slame in jo zažgali.

Le malo pred tem pa so povsem neznan ljudje kakih dvajset kilometrov stran od našega taborišča napadli nemško kolono, ki je spremljala transport večje količine mlečnih izdelkov. Hitlerjevec so potolkli, hrano pa so razdelili med kmete. Ko sem to zvedel, sem bil sprva prepričan, da so to storili naši obveščevalci. Povprašal sem jih, vendar mi nihče izmed njih ni vedel ničesar povedati.

Cez nekaj dni pa se je razširila že nova vest: nekdo je na glavni cesti ustavljal nemški

avtomobil, v katerem je bilo mimo nemškega žandarmerijskega poveljnika in dveh vojakov še pet aretiranih kolhoznikov. Napadali so Nemce postrelili, kolhoznike pa poslali domov. Rešeni kolhozniki so nato o vsem tem pripovedovali našim partizanom.

»Kakšni pa so bili ti fantje?« so partizani spraševali kolhoznike.

»Vam so bili podobni. Natančneje pa vam jih ne moremo opisati, saj se od tolikšnega strahu ne moremo ničesar več spomniti.«

Obveščevalcem sem naročil, naj pri ljudeh poizvedo, če je morda kdo videl razen nas še kakšne druge partizane. Od takrat je minilo že več tednov, pa še vedno nismo ničesar ugotovili.

Mnogo kasneje pa smo se le srečali s skupino kolhoznikov-divjih partizanov. Eden izmed njih, Nikolaj Strutinski, je nosil srebrno bodalo.

»Kje si ga le dobil?«

»Podaril mi ga je sam žandarmerijski poveljnik rajona...«

Tako smo pojasnili tudi to uganko.

D. Medvedjev

PO NAPADU SEVERNVIETNAMSKIH ČOLNOV NA PLOVNE ENOTE AMERIŠKEGA 7. BRODOVJA

Sedmo brodovje – armada zase

Ameriško 7. brodovje, ki operira na Daljnem vzhodu in ki so ga v prvih dneh avgusta napadli severnovietnamski torpedni čolni, sestavlja 125 bojnih ladij, 600 letal in kakih 250.000 mož. Po incidentu v Tonkinškem zalivu pa so ga okrepili še z dvanajstim rušilci iz oporišča v San Diegu, prav tako pa tudi z nekaterimi letalonosilkami 1. brodovja. Razen tega so Američani poslali v Južno Kitajsko morje še posebno podmorniško skupino in precej letal, predvsem prestrelcev.

Južnovietnamske oborožene sile pa štejejo kakih 500.000 mož z 22.000 ameriški svetovalci.

Oglejmo si še nasprotno stran. Severni Vietnam ima le 46 vojnih ladij. Izmed teh je 16 torpednih čolnov in 30 starejših topničark. Kitajska ima sicer močne kopenske oborožene sile (120 divizij z 2.200.000 vojakov), toda njeno vojno letalstvo sestavlja — sodeč po ameriških poročilih — le 200 lovcov tipa »Mig«, mornarico pa 400 torpednih čolnov in 30 podmornic.

Incident ob obalah Severnega Vietnama je le epizoda v hladni vojni med Kitajsko in Združenimi državami Amerike in odraz neuspeha desetletne vojne v Južnem Vietnamu kljub izdatni ameriški pomoči v vrednosti 700 milijonov dolarjev južnovietnamskim režimom. V tem obdobju so pripadniki osvobodilnega gibanja Vietkong onesposobili 323.000 vojakov južnovietnamske vlade, med njimi tudi 2280 ameriških »svetovalcev«, uničili 1000 tankov in 1300 letal, potopili ali poškodovali pa 620 ladij.

V nasprotju z novo ameriško politiko »ekstremno krepke roke v Jugovzhodni Aziji« pa je francoski predlog o »nevtalizaciji Jugovzhodne Azije«, ki je danes morda še utopijska, jutri pa utegne postati stvarnost.

proti letališču so zapirale naše straže. Dve noči smo zaman čakali. Ko pa so tretjo noč letalo le prispelo, nas je doletela huda nesreča.

Uro pred napovedanim pristankom se je iz smeri potoka začela širiti gosta megla. Kaj naj storimo? Kako naj sprejmemo letalo? Pilota nismo mogli več opozoriti na čedalje večjo nevarnost, saj za tak primer nismo predvideli nobenega signala. Ukazal sem, naj na ognje namečejo čimveč polen. Pa tudi to ni pomagalo. Medtem pa smo že zaslišali ropot letalskega motorja. Najprej nas je letalo obkrožilo, takoj nato pa smo zaslišali strahovit tresk.

Uganili smo, da pilot ni opazil črke »T« in da je pristal

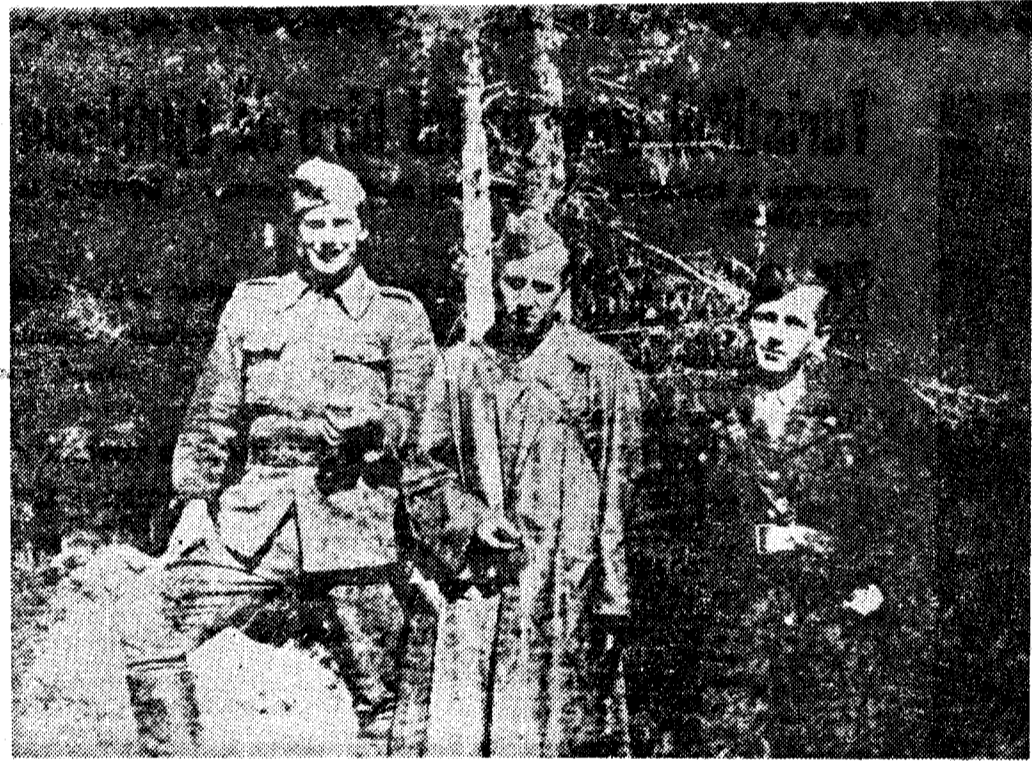
štolama v rokah izskočila pilot prepoznala, sta spravila pištolo nazaj za pas in sta se povsem izčrpana sesedla zraven razbitega letala. Pilotovo čelo je bilo okrvavljeno.

»Ste ranjeni?«

»Le opraskan. Toda letalo,« je pilot pokazal nanj, »je smrtno ranjeno.«

Naš mehanik Rivas — pravi Španec, ki se je po Francovi zmagi umaknil v Sovjetsko zvezo — je skupno s posadko pregledal letalo in naposled ugotovil, da mu ni več pomoči. Popravljati ga bi bilo brez pomena, saj bi bilo treba nekatere dele v celoti zamenjati.

Letalo smo s težkim srcem zažgali, kajti drugega izhoda

Na zadnjo fotografijo z vprašajem nismo dobili nobenega pojasnila. Fotografija je bila precej nejasna (oziroma nejasno odtisnjena), zato je bilo težko koga prepoznati na njej. Danes pa objavljamo fotografijo, ki je bolj razločna. Kdo so tovariši, ki jih predstavlja, kdo jih je fotografiral, kdaj in kje?

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

PETER ZLATNAR

Na ljubljanski železnici

Gruden je sestavil posebno udarno skupino, v kateri so bili poleg njega še strojni mojster Justin Santel, Jože Rus, Tone Strumbelj in Janez Artač. Vsi ti so delali v nočni izmeni. Maks Majeršič je skupaj s to skupino iz tovornega vlaka izločil vagon, v katerem so bile stvari, ki so jih partizani najbolj potrebovali. Izločeni, že plombirani vagon so potem postavili v kurilnico, kjer so vse, kar je bilo v njem, ali pa vsaj del vsebine, preložili v drug vagon. Voz iz kompozicije je Santel ponovno plombiral, tako da ni poškodoval originalne plombe. Potem so voz prost postavili na prejšnje mesto. Prvi vagon so na ta način odprli konec septembra ali v začetku oktobra 1941. Iz njega so vzeli tri sto kilogramov sladkorja v vrečah. Ta sladkor so skrivali v skladišču pod sodo, ki so jo rabili za pranje lokomotiv, dokler ni bil izročen svojemu namenu.

V začetku novembra 1941 so rekvirirali vagon konserva, ki so prilete z Madžarske in so bile namenjene v notranjost Italije. Te konzerve so odpe-

ljali na Vrhniko, kjer so jih prevzeli partizani.

Na ta način so odprli več vagonov in odvzeli Italijanom precej blaga, dokler se ni nekako ponestrelilo. Preložili so vagon sira. Toda preden je akcija uspela, so Italijani pri nekem strogem pregledu našli nekaj tega sira. Aretirali so več ljudi in skupina se je s tem razbila.

Omenil sem že, da je imel Maks Majeršič kot vodja premikačev sezname blaga, ki je bilo v tovornih vagonih. Ponoči je hodil ugotavljat, kaj bi bilo najbolje zaseči za partizane in kako. Iskal je tudi prazne vagone, v katere naj bi blago preložili. Pri tem je imel neko noč čuden doživljaj. V nekem praznem vagonu je našel na svoje veliko presenečenje tri moške v angleških uniformah. Govorili so nemški in so mu pojasnili, da so angleški vojniki, ki so padli v nemško vojni ujetništvo. Pobeignili so iz nemškega taborišča v Mariboru in pribežali v Ljubljano. Majeršič me je prišel takoj vprašati, kaj naj naredi z njimi. Svetoval sem mu, naj jih vpraša, če so pripravljeni

iti v partizane. V tem primeru jim bom seveda pomagal, sicer pa naj se sami znajdejo. Majeršič jih je res vprašal in vsi trije so privolili v to. Takoj sem obvestil okrožni komite in dobil nalogo, naj jih naslednji dan pripeljemo na

Partizansko zaledje

našo znano javko v mlekarni v Pražakovi ulici. Ves naslednji dan so ostali »Angležki«, kakor smo jih imenovali, še v vagonu, zvečer pa smo jim nestrle železničarske uniforme in jih peljali mimo Smartinskega mostu do določene mlekarnice. CK je poslal nekega meni neznanega tovariša, ki jih je podrobno spraševal in če so res pripravljeni, da se skupaj z nami bore proti fašizmu. Vse je bilo v redu, zato sem jih še isti večer peljal k sebi na dom,

Eden od trojice je bil novozelandski rudar John Denwir, poznejši partizan Frenk, drugi neki mlad Avstralec pa angleški mornar. Naslednje jutro se je mornar odločil, da bo šel po svoji poti, in pustil smo ga. Novozelanec in Avstralec pa sta ostala. Skrivali smo jih morda mesec dni pri naših družinah, med drugimi pri Grudnu, pri Cotičevih in nazadnje pri Zgoncu, od koder sta šla k partizanom na Krim. Avstralec je padel pri napadu na Borovniški most. Frenk se je boril pozneje v Serčerjevi brigadi in je postal partizanski major. Po osvoboditvi se je vrnil v svojo domovino.

Jesen 1941 je val upora proti okupatorju zajel že vso železnico. S formiranjem novih celic, z gosto mrežo odborov OF in s povezovanjem ljudi v Narodno zaščito se je železnica kar se da široko povezala z našim osvobodilnim gibanjem. Ilegalno delo na njej se je odvijalo tako nemoteno, ko da je to naša legalna ustanova. Natanko smo poznali vsakega nasprotnika, za slehernega našega človeka pa smo dobro vedeli, kakšne naloge mu smemo zaupati. Zato smo lahko mnogo posameznikov pa tudi cele skupine dajali na voljo okrožnemu komiteju za posebne konspirativne naloge. Na seje našega komiteja in odbora OF pa tudi na sestani-

ke posameznih skupin so prihajali tovariši iz najožjega vodstva, največkrat Boris Kraigher. Prereševali smo vprašanja o raznih službenih mestih, na primer: za pošiljanje literature proti Postojni moramo vključiti še tega in tega strojevodjo, da bo zveza popolna, za premikanje vagonov manjka še zanesljiv tovariš in podobno. Vse tovariši, ki smo jih dali na voljo CK in Centralni tehniki, smo prej dobro preizkusili z različnimi težkimi nalogami. Tovariši, ki so bili tako določeni za »specialne naloge«, kot smo takrat rekli, so delali odslej po direktnih linij, za katere so delali.

Navedel bi le nekaj iz dejavnosti železničarjev v širšem merilu: Peter Romah je odnesel z železniške direkcije in izročil Tonetu Sušteršiču načrt mosta Sela pri Otovcu, da so ga partizani minirali. Glavnemu štabu je preskrbel načrte vseh postaj, skladišč, kurilnic in drugih železniških objektov ter železniških mostov, med drugim tudi načrt Preserskega mostu, ki je bil uničen decembra 1941.

Po ustanovitvi Narodne zaščite, jeseni 1941, je začela sistematično delati tudi obveščevalna služba med železničarji, ki jo je vodil inženir Mravljca-Mížek.

(Nadaljevanje)

MEDNARODNE OBOROŽENE SILE

5 USODNIH DNI druge svetovne vojne

Mesec dni je od tega, kar je sovjetska vlada predlagala U Tantu, naj bi

vse članice OZN razen njenih stalnih članic (ZDA, ZSSR, Velika Britanija, Francija in nacionalistična Kitajska) odstopile svetovni organizaciji del svojih oboroženih sil za izvajanje miroljubnih akcij.

Po tem memorandumu naj bi mednarodnih oboroženih silah s svojimi kontingenti sodelovale kapitalistične, socialistične in pred kratkim osvobodene države oziroma tiste, ki so v raznih vojaško-političnih grupacijah, in tiste, ki niso nikjer angažirane. Sovjetski predlog vsekakor za služi priznanje, saj upošteva sedanje stanje v mednarodnih odnosih — načelo mirnega sožitja

skupno udeležilo 31 držav, v vojski OZN pa je bilo celo do 20.000 mož. V njej je sprva za letalci, tehniki in bolniškim osebjem sodelovala celo Jugoslavija.

Tokrat je bil generalni sekretar tisti, ki je lahko po lastni presoji imenoval vrhovnega komandanta in ukrepal v Kongu. Tako je bil vrhovni komandant dejansko pod njegovim osebnim poveljstvom. Generalni sekretar

vlade Lumumbe in po tragični smrti generalnega sekretarja OZN je dobila mednarodna vojska večja poblastila, vendar je bilo takrat že prepozno.

Jugoslavija je nekajkrat opozorila na pomanjkljivosti in napake poveljstva mednarodnih oboroženih sil v Kongu. Ko pa vse to ni pomagalo, je svoj kontingent oboroženih sil umaknila iz Konga.

oborožene sile v Koreji neposredno sodelovale v bojih in ko v Egiptu kontrolirajo prenehanje sovražnosti vzdolž demarkacijske črte, so silam OZN na Cipru zapuili nalogo, da preprečijo »obnavljanje bojev in da vzpostavijo in vzdržujejo red in mir«.

Mednarodne sile ne smejo brez pomisleka uporabljati orožje, temveč jim je dovoljeno odgovarjati s silo le v samobrambi. Prevladuje torej gledišče, da že sama prisotnost oboroženih sil Organizacije združenih narodov blagodejno vpliva na mir in splošno varnost. Zato je tudi razumljivo zanimanje za najnovejši sovjetski predlog, ki izhaja predvsem iz dosedanje pozitivne prakse.

(Po »Narodni armiji«)

22.

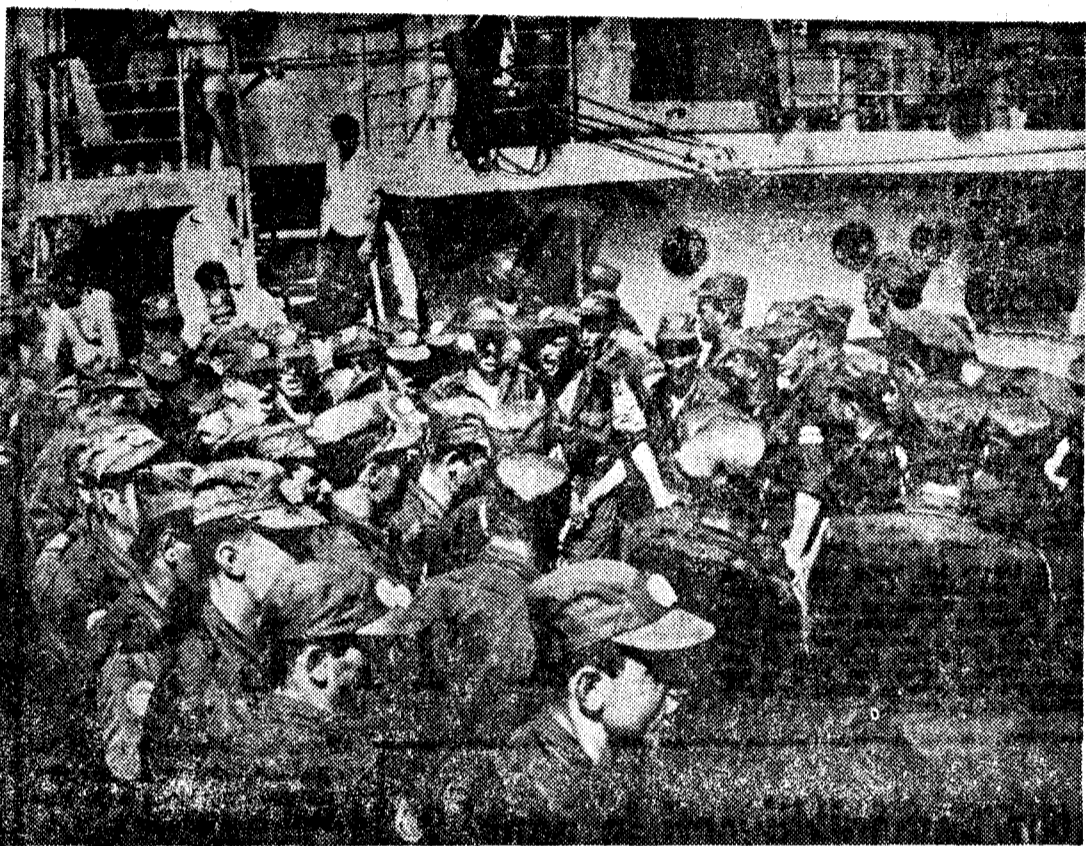
(Bitka pri Midway — 4. junij 1942)

DAN, KO JE JAPONSKA IZGUBILA VOJNO

Štiri letalonosilke, ki so se proslavile v napadu na Pearl Harbour, so spet pod Nagunovim poveljstvom: admiralska ladja »Akagi«, »Kaga«, »Hiryu« in »Soryu«. Zadnji dve tvorita 2. divizijo, ki ji poveljuje nado japonske mornarice, admiral Yamaguchi. Vsega skupaj nosita trindevetdeset lovcev, šestinšestdeset bombnikov za navpično bombardiranje in trinšestdeset torpednih bombnikov. Posadke teh letal preveva azijski duh zrtovanja, razen tega pa so bolj izurjene kot katerikoli letalci zahodnih sil. Dve hitri oklepnici, dve težki križarki in tri divizijske rušilce so v okras tako dragoceno dragoletu, kot so letalonosilke. Razen tega pa lahko Japonci ustvarijo nad ladjevjem velikansko letalsko kupolo, kakor tudi lahko razkrijejo, zasledujejo in uničijo vsako ladjo, ki bi se skušala približati ladjevju.

Skupno šteje japonska armada na tem »pohodu« več kot dvesto ladij in letal, med njimi enajst oklepnic, osem letalonosilk, dvaindvajset križark, petinšestdeset rušilcev in enaindvajset podmornic. Glede na podatke, ki z njimi razpolagajo, so ameriške sile na Pacifiku dosti slabše: največ dve oklepnici, dve ali tri letalonosilke, osem ali devet križark, trideset rušilcev, petindvajset podmornic. Veliko teh ladij, med katerimi so brzkone tudi letalonosilke, ki so preživele spopad v Koralnem morju, mora biti še nekje v bližini Avstralije. Tako je nemogoče, da bi priplele v pravem času za spopad pri Midway. Japonsko ladjevje na višku svoje moči ima pred seboj le ostanke iz Pearl Harbourja, ki so tako moralno kot materialno slabi.

Zato neprijetnosti, ki se dogode v tej drugi bitki na srednjem Pacifiku, nič kaj preveč ne razburijo gospode japonskega morja. Dva izvidniška hidroaviona bi morala dobiti gorivo od podmornic ob obali French Frigate Shoals, podmorniško ladjevje admirala Komatsuja pa bi moralo vzdrževati zvezo med Oahujem in Midwayem. Obe operaciji pa se ponesrečita: prva zato, ker nadzorujejo French Frigate Shoals ameriške vojne ladje, druga pa zato, ker se admiralu Komatsuju ni posrečilo obdržati določenih razdalj. Posledica tega je, da poveljstvo ničesar ne ve o premikanju sovražnika — vendar se za to ne zmeni preveč, ker veruje v silno premoč japonskega ladjevja.

Del izmene našega odreda na Sinaju

Najhujše topniško obstreljevanje Beograda

Po prvem neuspešnem napadu na Srbijo — jeseni 1914. leta — sta avstro-ogrsko in nemško vojaško poveljstvo pripravili nov načrt, ki so ga začeli izvajati leto dni kasneje. V novem, odločilnem napadu so sodelovale avstro-ogrska 3. armada, nemška 11. armada in bolgarska 1. armada s skupno 360 pehotnimi bataljoni, 60 konjeniški eskadroni, 331 topniškimi baterijami, 33 tehničnimi četami in 10 letalskimi eskadrami.

Tej ogromni sili pa se je pred Beogradom upiralo le 12 srbskih bataljonov s 55 topovi.

Avstroogrska armada je imela tudi mnoga prevozna sredstva in pontonirske čete: razen 30 pontonskih čet je imela še 16 parnih ladij, 16 splavov (na vsakem so lahko vkrcali po en bataljon), material za pontonski most na Donavi in za most na splavih prek Save, štiri monitorje, ladje za čiščenje min, dve armirani ladji in 10 oddelkov metalcev. Z vsemi temi prevoznimi sredstvi bi lahko hkrati prešlo čez Savo in Donavo 74.000 vojakov.

Beograd pa je bilo moč zavzeti šele potem, ko bi uničili njegov obrambni sistem ob Savi in Donavi ter na Kalemegdanu. Zato so sestavili dve topniški skupini, v katerih so Avstrijci imeli 338 topov, izmed katerih je bilo 70 izredno velikega kalibra (havbice kalibra 420 mm in možnarje kalibra 305 mm).

Tako je Beograd 6. oktobra 1915 doživel svoje najhujše topniško bombardiranje, ko je na mesto, Vračar, Topčidersko in Banovo brdo ter na Aco Ciganlijo padlo kakih 30.000 granat.

O B J A V A

Prosimo vse preživele borce NOV in POS, ki so sodelovali v koroških partizanskih enotah, da takoj sporočijo svoje točne naslove bivanja ter od kdaj do kdaj so sodelovali v teh enotah in naslov, oziroma, v kateri enoti so se borili.

Te podatke naj takoj sporočijo na predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10, ker bo pripravil odbor v oktobru organiziral partizansko srečanje teh borcev.

Prosimo prizadete, da ob tej priliki sporočijo, ali se želijo zagotovo udeležiti tega srečanja.

Priljubljeni odbor

pa je povzročil veliko nezadovoljstvo tudi s tem, ker ni upošteval želja in predlogov držav, ki so se udeleževale akcije v Kongu.

Mednarodne oborožene sile v Kongu so bile glede na vmešavanje v kongoske zadeve od zunanaj zelo pustiljive in so v veliki meri krivice za težavne razmere, ki so potem nastale v Kongu. Nekatere najemniške skupine so se polastile oblasti, ne da bi se pri tem vmešale sile OZN. Šele po umoru predsednika kongoske

● CIPER

Varnostni svet je že 4. marca sklenil poslati na Cipar mednarodne oborožene sile, da bi prekinile boj med turško in grško narodnostno skupnostjo na tem otoku. Svoje vojaške kontingente na Cipru imajo ne le Kanada, Avstrija, Irka, Finska, Švedska in Danska, temveč tudi Velika Britanija, kar je za izvajanje kakršnekoli nepristranske akcije vsekakor velika motnja.

Medtem ko so mednarodne

med narodi.

Po drugi svetovni vojni so oborožene sile Organizacije združenih narodov že nekajkrat posredovale v različnih delih sveta, včasih uspešno, včasih pa so hote ali nehot postale izvajalec politike nekaterih imperialističnih držav.

● KOREJA

Združeni narodi s prvich intervenirali s svojimi oboroženimi silami v Koreji. Tokrat je pod zastavo OZN sodelovalo sicer sedemnajst držav, vendar so Združene države Amerike prispevale 50 % kopenskih, 86 % pomorskih in 93 % zračnih sil, medtem ko je bila Južna Koreja udeležena s 40 % kopenskih, 7 % pomorskih in 6 % letalskih sil, vse druge države pa so sodelovale le z 10 % kopenskih, 7 % pomorskih in 1 % letalskih sil. Skoraj vse te države pa so bile članice Atlantskega pakta.

Varnostni svet je vse te enote podredil Združenim državam Amerike, ki so dobile pravico, da imenujejo tudi vrhovnega komandanta. Naslednje je izpadlo tako, da je ameriško poveljstvo na Daljnem vzhodu, ki je dotlej vodilo vojne operacije v Koreji, s tem prevzelo poveljstvo tudi nad vojsko OZN. To pa je bila vsekakor zelo slaba rešitev.

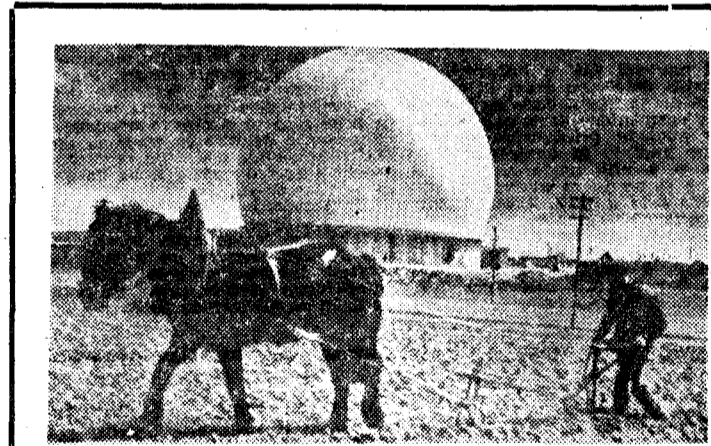
● EGIPT

Povsem drugače pa je bilo ob napadu na Egipt. Ob tej priložnosti je generalna skupščina OZN imenovala komandanta in oficirje štaba, ki niso bili državljani stalnih članic Varnostnega sveta ali prizadetih držav. Te države tudi niso mogle poslati svojih kontingentov v sklop oboroženih sil v Egiptu. V poveljstvu sil OZN pa so bili predstavniki vseh tistih držav, ki so v tej akciji sodelovale s svojimi vojaškimi kontingenti.

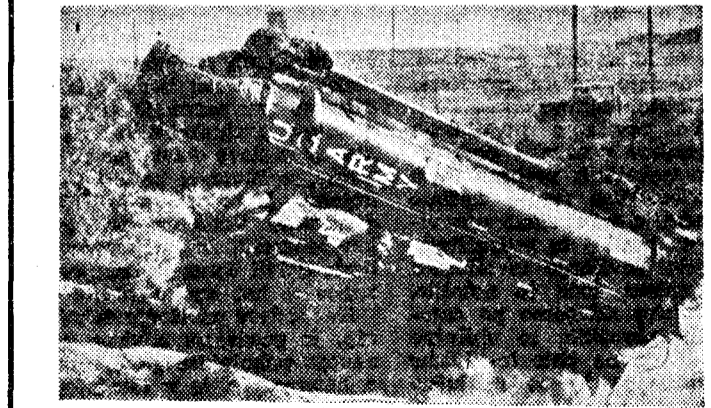
Pod zastavo Združenih narodov je v Egiptu kakih 6000 vojakov. Med njimi je tudi jugoslovanski kontingent s 53 oficirji in 618 vojaki. Drugi kontingenti pa pripadajo tako blokovski, kakor tudi neangažiranim državam. Ker v teh silah — v nasprotju s korojsko akcijo — ni bilo prizadetih držav, ni moglo biti nobenih pripomb o morebitni pristranosti in odtod izvira tudi uspeh njihovega poslanstva.

● KONGO

Kongoski primer je poučen iz več razlogov. Te akcije se je

PRETEKLOST IN PRIHODNOST sta se srečali v zahodno-nemškem mestu Reistingu. Na sliki vidimo zraven konjske vprege z oračem tudi 35 metrov visoko kupolo, v kateri je antena za vzdrževanje zveze s sateliti.

S PROJEKTILI »PERSHING« so oborožene tudi nekatere ameriške enote v Zahodni Nemčiji. Na sliki vidimo prvo stopnjo te rakete med prevozom. Drugo stopnjo prevažajo posebej, nato pa obe sestavimo. S projektili »Pershing« lahko obstreljujejo do 720 kilometrov oddaljene cilje.

V BESEDI IN PODOBI

(Dalje prihodnjic)

Škodljive žuželke so v sorazmerni z neškodljivimi žuželkami maloštevilne. Kljub temu je škoda, ki jo delajo ti škodljivci v rastlinstvu, sadnemu drevju oziroma sadju, zrnju in gozdovom čedalje večja, čeprav izdelujejo dan za dnevom nove, nevarnejše uničevalne strupe proti njim. V Nemčiji, kjer so delovanje žuželk temeljito proučili, so ugotovili, da je med približno 100.000 vrstami žuželk samo 228 vrst škodljivih žuželk, od katerih dela 45 vrst škoda na polju, 68 vrst v vrtnarstvu, 115 vrst pa v sadjarstvu in vinogradništvu. Kako je mogoče razumeti, da dela tako majhno število žuželk tako ogromno škodo? Vse kaže, da je glavni krivec človek ali bolje povedano: nenehni napredek človeškega rodu. Ljudje, ki se naglo množijo, so prisiljeni obdelovati čedalje večje zemeljske površine in na velikanskih površinah gojiti isto rastlino. Škodljive žuželke, ki te rastline napadajo, se čedalje bolj množično plodijo in delajo čedalje večjo škodo. Zato je potrebno, prizadevno uničevati jih, vedeti pa je treba, da so moderni insekticidi (sredstva za zatiranje mrčesa) zelo nevarni strupi ne samo za žuželke, marveč za vsa živa bitja in tudi za človeka. Podobni so dvoreznemu meču. Kako daleč bo šlo to? Na to ne morejo za zdaj odgovoriti niti najboljši strokovnjaki.

Buhač je znano naravno rastlinsko sredstvo za zatiranje mrčesa. Buhač se melje iz cvetnih glavčic istoimenske rastline in najfinejši prah, ki ni nevaren ne človeku ne domačim živalim; v tem je njegova prednost, kajti kemična protimirmska sredstva škodujejo več ali manj tudi človeku in domačim živalim. Mrčes ni

Dobro je, če veste...

odporni proti buhaču; zato buhač čedalje bolj cenijo in ga gojijo pri nas in po svetu (v Kenji, na Japonskem, v ZDA in drugod). Dalmatinski buhač uživa povsod po svetu velik sloves.

Ljudje ponavadi ne vedo, da niso strupene samo kače, skorpijoni in pajki, pač pa tudi nekateri sesalci. Nevaren je npr. ključnač, ki živi v Avstraliji in Tasmaciji. Ključnač ima na notranji strani noge izrastek, podoben ostrigi. Izrastek je votel in zvezan s strupeno žlezo. Nevarna je tudi majhna, miši podobna rovka s kratkim repom, ki živi v Ameriki. Ta drobna živalca je izredno boječja ter utegne človeka ugrizniti, če se je dotakne ali če jo prime v roko. Če jo človek prime, se živalca tako prestraši, da od živčnega pretresa pogine, vendar prej ugrizne oziroma pobrižga človeka s slino, ki je strupena in smrtno nevarna.

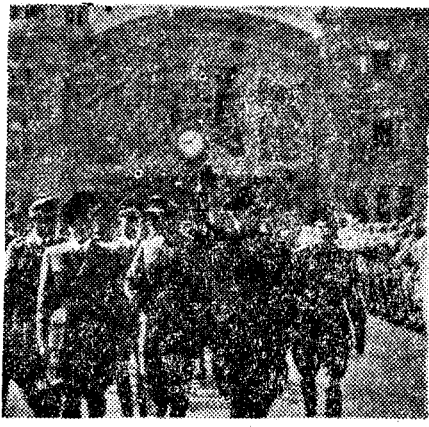
Materino mleko vsebuje vse hranljive sestavine, ki so potrebne dojenčku za pravilno rast, saj je to mleko vsa njegova hrana. ne vsebuje po zadostne količine železa, ki je neogibno potrebno za nastanek hemoglobina v rdečih krvničkah. Novorojenček prinese na svet železo kot rezervno v svojih jetrih. Rdeče krvničke črpajo to rezervno in jo izčrpajo v približno dveh mesecih po rojstvu otroka. Poslej je treba dajati otroku, poleg materinega mleka, železo v drugi hrani.

ODGOVORI

NA ZNANJE IN SPOMIN:

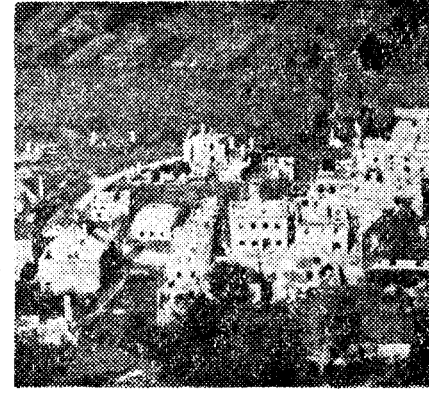
- O pripravah na veliko politno ofenzivo proti partizanom
- Okrog 80.000
- Lož, požgan 1. avgusta 1942
- 11 članov Narodne zaščite iz Starega trga, padli 16. maja 1942

-TV 15- Izhaja vsak teden. Izdaja ga predsedstvo Zveze združenih borcev NOV-Slovenije - Zavod "Borec", Lj., Beethovnova 10/II - Tisk in klisur: CZP "Ljudska pravica", Ljubljana. - List ureja uredniški odbor Letna naročnina znaša 800 dinarjev, posamezna številka stane 20 dinarjev. Naročnino pošiljate na naslov: Uprava "TV 15", Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj. p. predal 599/31 ali na čekovni račun pri Narodni banki 600/11608-29 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik "TV 15" - 21-901, tajništvo in novinarji "TV 15" - 22-313, uprava "TV 15" - 22-607. Rokopisov ne vračamo.

Dne 2. julija 1942 je prispel fašistični visoki komisar za »Ljubljansko pokrajino« Emilio Grazioli v Celovec, kjer se je sestel z generalom Rösenerjem, guvernerjem Rainerjem in drugimi visokimi nacističnimi funkcionarji okupiranega slovenskega ozemlja. O čem so se pogovarjali?

Poleti 1942. leta je začela italijanska vojska veliko ofenzivo proti narodno-osvobodilnemu gibanju in partizanskim odredom Slovenije. (Na sliki vidimo italijanske vojsake, ki so se med ofenzivo ustavili na Ljubljanskem barju, od koder so z rompom in pompom prodirali proti Notranjski.) Koliko vojakov je sodelovalo v tej ofenzivi?

Konec avgusta so italijanske okupacijske enote pridrvele v Loško dolino in so se začele neusmiljeno znašati nad civilnim prebivalstvom. Padali so talci, goreli so domovi... Najbolj je bil prizadet kraj, ki ga vidimo na sliki. Kako se imenuje ta kraj in kdaj so ga Italijani požgali?

Med fotografskimi dokumenti o okupatorskem nasilju je tudi ta fotografija, ki prikazuje žrtve in njihove krvnike v Starem trgu pri Ložu poleti leta 1942. Kdo so žrtve, ki leže na tleh, in kdaj so jih Italijani ustrelili?

V bratskih republikah

ZAGREB: Posebna ekipa strokovnjakov Zavoda za socialno delo mesta Zagreba je v juniju izvedla posebno anketo o ekonomskem, stanovanjskem in zdravstvenem stanju borcev v štirih vaseh dveh občin v zagrebškem okraju. Anketirali so 330 družin borcev. Med prebivalci vasi, v katerih so izvedli anketo, je skoraj polovica borcev. Med kmeti je 82 odstotkov borcev, ki pa imajo le malo zemlje. V delovnem odnosu jih je le 15 odstotkov. Tudi zdravstveno stanje borcev v teh vaseh ni kaj prida. — V primerjavi s povprečnim stanjem stanovanj na vasi so pri anketiranih borcih ugotovili, da jih ima 12 % stanovanja nad povprečjem, enakih s povprečjem pa 31 %. Preostali stanovanjskih zadev je 56. — S to anketo so ugotovili precej poredkih primerov, ki jih bodo morali v prihodnje reševati z več pozornosti kot doslej.

SPLIT: Zveza združenih borcev NOV Hrvatske in ZZB NOV okraja Split priredita v začetku septembra v Splitu desetsto prvenstvo vojaških vojnih invalidov Hrvatske. Na tej športni ma-

ZAMENJAM komfortno trosobno stanovanje v izmeri 72 kv. metrov (plin, centralna, loža) v stolpnici v Savskem naselju I. nadstropje za dve enosobni komfortni. Vprašati na upravi TV-15, telefon 22-607.

nifestaciji bo sodelovalo nad 300 invalidov športnikov iz vse Hrvatske. Tekmovali bodo v 8 disciplinah: v šahu, kegljanju, streljanju z zračno puško, namiznem tenisu, plavanju, stilni hoji, atletiki (v teku na 100 m, metu krogle, kopja in diska, skoku v daljino in višino) in odbojki.

GOLUBINCI: Miloš in Teodora Budjanovčanin iz Golubincev sta dolgo živela brez strehe nad glavo. Ze leta 1944 sta izgubila v NOB edinega sina. Krajevna organizacija ZB v Golubincu je ob pomoči tamkajšnje SZDL in nekaterih gospodarskih organizacij zgradila navedenima skromno, toda za dva človeka dovolj prostorno hišico, v katero sta se Miloš in Teodora Budjanovčanin vselila izredno zadovoljna.

SARAJEVO: S skupno akcijo vseh družbeno-političnih činiteľjev mesta Sarajeva so v zadnjih dveh letih rešili 672 stanovanjskih primerov udeležencev NOB. Občinske skupščine so zgradile 357 stanovanj, a delovne organizacije in ustanove nadaljnjih 290. Toda na rešitev svojih stanovanjskih zadev čaka še 1795 udeležencev NOB, od tega jih je 1402 v delovnem odnosu in 337 izven njega.

ZENICA: Stanovanjsko vprašanje udeležencev NOB je v Zenici v celoti rešeno. Po podatkih je 1200 udeležencev NOB od 1941 do 9. IX. 1943 dobilo stanovanja. Večino teh stanovanj so dodelile gospodarske organizacije, a kot primer dobrega reševanja stanovanjskega vprašanja borcev navajajo delovni kolektiv Železarne v Zenici.

petaje v Markovo uho:
»Ti, zvedel sem...« Fremiknil je in grdo pogledal Zana, ki je prišel mimo, postlil in zvedavo iztegnil vrat, da bi ujel v ušesa tisto, kar je Gad tako napeto pripovedoval Marku. Tedaj ga je nahrulil Gad:
»Kaj pa natezaš uhlje za stvarmi, ki te nič ne brigajo,

Profesor je bil naš

Še vedno se spominjam dogodka iz okupirane Ljubljane, ko sem bil še dijak keramičnega oddelka tehnične srednje šole. To je bilo spomladi 1942 ...
Že takoj po zasedbi mesta sem navezal stike z nekaterimi sošolci in ljudmi v sosesčini, kjer sem stanoval. Ti so bili povezani z Osvobodilno fronto. Tako sem dobival »Poročevalca«, ga dajal drugim, čeprav je bilo nevarno. Če so te dobili z njim, ti najmanj internacija ni ušla. Toda takrat o tem nismo preveč razmišljali. V mladeniški vnemi in navdušenju človek na vse morebitne posledice še pomislil ni.

Tako sem tudi jaz nekega dne dobil najnovejšo številko »Poročevalca«. Ne spominjam se več, kdo in kje mi jo je dal. Vem le to, da sem bil zelo nestrpen glede novic, ki sem jih pričakoval v tej številki. »Poročevalca« sem nosil za srnjico in hitel proti šoli. Ko sem sedel v klop, sem naskrivaj potegnil časopis izpod srnjice, ga vtaknil v predal in ko se je začel pouk, začel prebirati. Moj takratni profesor, ki je imel tisto uro, je bil akademski slikar Anton Gojmir Kos. Spominjam se ga kot resnega, toda prijetnega človeka, ki je znal ustvariti v razredu delovno vzdušje. Tistega dne pa se mi je zdelo, da moj profesor ve, kaj imam v predalu. Kadar se je obrnil od mene in šel mimo, sem vsakikrat orž odprl predal in pogledal v »Poročevalca«. Kakor hitro pa se je približal katedru, sem z vso vnetostjo risal. Vse je šlo po sreči, dokler me ni opozoril, naj pazim. Jaz sem seveda čez nekaj trenutkov že pozabil na opozorilo in spet prebiral prepovedani list. Novice, ki sem jih prebiral, so me tako pritegnile, da sem pozabil na risanje in tudi na profesorja.

Zavedel sem se šele, ko sem zaslíšal njegov glas:
»Ja kaj pa imate v predalu, da ves čas gledate vanj in zato ne rišete?«
Z vsó naglico sem zaprl predal, plašno pogledal profesorja in jedeljav povedal, da nič, samo knjige ... Mož pa se je hotel tudi sam prepričati. Stopil je predme, odprl predal in zagledal »Poročevalca«.
»Zvijte to, spravite v žep in pojdite z menoj!« mi je ostro ukazal. Sošolci so dvignili glave in iznad risalnih desk ter me prepovedno opazovali. Nihče mi ni vedel, kaj je profesor opazil v predalu. Brž sem spravil »Poročevalca« v žep in sledil profesorju. Kam me pelje, sem ugalil, in zakaj hoče imeti ta list? Kaj če me pelje v zbornico, kjer me bo prijavil italijanskemu policistu, ki je bil takrat na naši šoli? V mislih sem se že videl v zaporih in taborišču.

nadaljevala pot po hodniku. Najbolj koraki so odmevali, kot bi hodila po jetniškem tlaku. Hodnik je bil dolg in vsak meter, ki sva ga prehodila, se mi je zdel večnost. Tedaj je profesor molče zavil na desno in mi ukazal »Za mano!« Zavila sva v stranišče. Ko sva stala pred školjko, je mirno in resno dejal:
»To, kar imate v žepu, strgajte in vrzite v školjko! Bodite previdni in teh stvari ne nosite več v šolo ... Nič ne veste, kakšne sošolce imate!«
Storil sem po njegovem navetu. Še bolj resna sva se vrnila v razred. Bil sem vesel, da se je vse tako srečno končalo, čeprav nisem prebral niti polovice številke. V tem Ročljivem trenutku pa sem spoznal, da je profesor naš človek in od tistega dne dalje sem ga še bolj spoštoval.
Kasnejši dogodki so pokazali, da je imel moj profesor prav. Nihče pa ni nikoli zvedel, zakaj sva tistega dne oba odšla iz razreda.

VLADO ROZMAN

KONSPIRACIJA

a? Le hodi po svojih opravkih!
Ko se je Žan oddaljil, je povzel Gad:
»Zvedel sem...« In je Marku izšepetal tisto novice. Nato je našobil ustnice, položil nanje prst in pribil: »Ampak pazi, da ne boš tega raztrobentali.«
»Kako si moreš kaj takega misliti od mene!« je vzkliknil Marko z vidno užaljenostjo in šel dalje.
Komaj je ugotovil, da ga Gad ne vidi, je stopil k Vidu in rekel:
»Ti, nekaj bi ti povedal, če bi vedel, da ne boš tega komu izkašljaj.«
»Za koga me imaš?« je vzkliknil Vid, prizadet od Markovega dvoma.
In Marko mu je izkušljaj tisto novice. Nato mu je zakrogal oko. Gad se je oprizdal, če ni v bližini kaka nepotrebna priča, nato pa je začel šepetati v Markovo uho:
»Ti, zvedel sem...« Fremiknil je in grdo pogledal Zana, ki je prišel mimo, postlil in zvedavo iztegnil vrat, da bi ujel v ušesa tisto, kar je Gad tako napeto pripovedoval Marku. Tedaj ga je nahrulil Gad:
»Kaj pa natezaš uhlje za stvarmi, ki te nič ne brigajo,

»Pripomba odveč!« je rekel Vid, ves prevzet od novice. Ta pa ga je tako pekla v jezik, da si ni mogel kaj, da se je ne bi čimprej iznebil. Ko je prišel mimo Mitje, mu je pomignil, naj stopi bliže.
»Kaj pa je?« je vprašal Mitja in ves napet nastavlil uho.
»Nekaj bi ti zaupal, če bi vedel, da boš tiho.«
»In mene vprašaj kaj takega?« je pokazal nase Mitja, ki ga je zadel v živo tovarišev dvom.
Vid se je sklonil k njegovemu ušesu in izšepetal skrivnostno novice. Mitja je kar zavezaval od presenečenja.
»Samo — tišina, prosim! Nikomur niti črke o tem!«
»Rajši si jezik odgriznem, ko da bi ga stegnili!« je zagotovil Mitja.
Toda brž ko je zgubil Vida iz vida, je stopil k Drejcu in dejal:
»Ti, nekaj zanimivega ti bom zaupal, če mi slovesno obljubiš, da ne boš nikomur povedal.«
»Na, tu imaš mojo desnico v zagotovilo!« je rekel Drejc.
Ko mu je zaupal novice, je Mitja še enkrat pripomnil, naj le pazi, da je ne bo izčve-

kal. Drejc, ki ga je močno presenetila novica, mu je znova zajamčil, da jo bo odnesel s seboj in v grob. Toda že pičlo minuto kasneje jo je zaupal Polhu.
»Ampak — najstrožja tišina!« mu je ponovno zabučal.
»Zastran mene — saj me poznaš — si lahko brez skrbi,« je dejal Polh, ki ga je močno presenetila novica, mu je znova zajamčil, da jo bo odnesel s seboj in v grob. Toda že pičlo minuto kasneje jo je zaupal Polhu.
»Ampak — najstrožja tišina!« mu je ponovno zabučal.
»Zastran mene — saj me poznaš — si lahko brez skrbi,« je dejal Polh, ki ga je močno presenetila novica, mu je znova zajamčil, da jo bo odnesel s seboj in v grob. Toda že pičlo minuto kasneje jo je zaupal Polhu.

»Ti, je začel, in Savo je že po njegovi sapi začutil nekaj skrivnostnega. In ko mu je izdala, kar je bil zvedel, je dodal: »Toda, da veš, to ostane med nama!«
»A seve, seve! Jasno!« je zagotavljal Savo. Toda preden sta pretekli dve minuti, je tisto novice izšepel v Tomotovo uho in pripomnil, naj tega ne obeša na veliki zvon. Tone pa je zatrdil:
»S parom konj ne izvlečeš besede iz mojih ust!«
Ni minila minuta, ko se je nagnil k Tomaževemu ušesu, mu sporočil novice in pristavil:
»Toda, fant, da mi komu ne zineš o tem, slišiš?«
Da bo prej riba spregovorila kot on, se je pridušil Tomaž. Nato je zavil po taborišču in iskal koga, ki bi mu zaupal tako zanimivo novice.
Ko se je znašel nekaj korakov pred Gadom, mu je pomignil s prstom. Gad se mu je približal z izrazom pričakovanja na obrazu.
»Nekaj bi ti zaupal, Gad, če mi daš možko besedo, da ne boš razbobnal po logorju.«
»Lahko računaj name, s stodostrотно zanesljivostjo, da bom molčal ko grob,« je rekel Gad, napet ko struna od radovednosti.
»Veš, Gad, iz zanesljivega vira sem zvedel, da ...«
Ko je Gad slišal novice, je zabolšal v Tomaža kakor zaboden vol. Naenkrat pa je vzkripel:
»Hudič ga poberi, Marka! Dal mi je besedo, da bo molčal, pa ti, gofija zanikrna, raztrobežlja vso stvar! ... Bajte ste, ne pa dedci! Fej vas bodi!«
ALOJZ RAVBAR